

Заяць Надія
ст. гр. ФУПОзм-21
Тернопільський національний економічний університет
Mihalovuch@bigmir.net
Науковий керівник – к.е.н., доц. Булавинець В. М.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ

Культура і мистецтво відіграють особливу роль у розвитку суспільства. Вони забезпечують створення, збереження, поширення і засвоєння загальнолюдських і національних духовно-культурних цінностей.

В Україні впродовж багатьох років культура і мистецтво фінансувалися за «залишковим» принципом, а окремі спроби реформування системи фінансування даної сфери згідно світових стандартів, запровадження програмно-цільового методу у процес планування бюджетних видатків на культуру і мистецтво не призвели до суттєвих змін, оскільки були спрямовані лише на виживання галузі, а не на її розвиток. Через багаторічне недофінансування та неефективне використання бюджетних коштів сьогодні культурна галузь України зіткнулася з багатьма проблемами, пов'язаними з: погіршенням фінансового стану закладів даної сфери, скороченням концертно-гастрольної діяльності театрів і філармоній, розвалом мереж кінопрокату та книготоргівлі, закриттям сільських бібліотек і клубів, руйнуванням пам'яток історичної та культурної спадщини тощо.

Взагалі, вітчизняна галузь культури і мистецтва є доволі багатогранною і поєднує в собі заклади різного спрямування, які мають свої особливості фінансування. Згідно з бюджетною класифікацією до закладів і заходів культури і мистецтва належать:

– *мистецтво*: творчі спілки; театри; філармонії, музичні колективи і ансамблі та інші мистецькі заходи та заклади; державні та місцеві програми розвитку культури і мистецтва;

– *культура*: бібліотеки; музеї та виставки; заповідники; палаци і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу; школи естетичного виховання дітей;

– кінематографія, архівна справа;

– інші заходи та заклади в галузі мистецтва і культури: державні премії України в галузі літератури та мистецтва; інші культурно-освітні заклади та заходи.

У світовій практиці джерелами фінансування сфери культури є державні та приватні ресурси. Державне фінансове забезпечення здійснюється шляхом прямого бюджетного фінансування поточної діяльності закладів культури та мистецтва державної, комунальної, а інколи і приватної форми власності, а також у формі цільових трансфертів, які спрямовуються на фінансування національних довгострокових програм та проектів. Видами непрямої державної підтримки культури і мистецтва є державні гарантії, а також кредитні та податкові пільги. Приватне фінансування культури здійснюється коштом меценатів (корпоративного меценатства та індивідуального пожертвування), спонсорів та в рамках державно-приватного партнерства.

Фінансування установ культури і мистецтва в Україні здійснюється переважно за рахунок державного і місцевих бюджетів, коштів від надання платних послуг, а також коштів підприємств, організацій, громадських об'єднань та інших джерел. Останніми роками спостерігається високий рівень децентралізації у бюджетному фінансуванні культури та мистецтва (впродовж 2014-2016 рр. частка місцевих бюджетів сягала рекордних 82%) [1]. За аналізований період спостерігалось поступове зростання номінальних видатків на фінансування культури і мистецтва як державного, так і місцевих бюджетів, а в 2017 році зафіксовано найбільші значення даних показників. Так, за даними Держказначейства України, протягом січня-липня 2017 року бюджетування культури та мистецтва зросло на 52 % порівняно з відповідним періодом минулого року. Проте, з урахуванням 100%-ої інфляції протягом останніх 5 років реальне бюджетне фінансування культури і мистецтва в Україні знизилось вдвічі [2].

У законі про Державний бюджет України на 2017 рік збережено норму про фінансування культурно-мистецьких програм і проектів в межах наявних ресурсів місцевих бюджетів. А це означає, що більшість закладів, підприємств та організацій культури і мистецтва будуть недофінансовані, що призведе до їх поступового знищення. Впродовж 2014 року вже було ліквідовано 1411 бібліотек, 977 клубів, 249 демонстраторів фільмів, 88 шкіл естетичного виховання, 25 музеїв, 9 театрів і 3 концертні організації [3].

Ще однією особливістю бюджетного фінансування сфери культури і мистецтва є те, що з 2014 року (коли було змінено підходи до розподілу бюджетних видатків), відсутні компенсаторні механізми для даної галузі. Однак, для того, щоб кожен громадянин, незалежно від регіону проживання, міг отримувати гарантований державою базовий обсяг культурно-мистецьких послуг необхідно запровадити культурну субвенцію, аналогічну вже існуючим медичній та освітній субвенціям.

Отже, основними недоліками прямого бюджетного фінансування є: нечіткість у визначенні цілей; недосконалість механізму розподілу витрат; переважання видатків утримання над видатками розвитку; недофінансування сфери культури тощо. Тому необхідно більше уваги приділяти непрямому бюджетному фінансуванню, яке передбачає податкові й кредитні пільги з боку держави як самим закладам культури та мистецтва, так і організаціям, що надають їм фінансову підтримку. Окрім цього потрібно змінити базові принципи залучення коштів для фінансування культури: використовувати недержавні кошти для підтримки галузі (меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство) та створювати передумови для появи і функціонування нових культурних об'єктів та явищ.

Література:

1. Веб-портал державної казначейської служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/>
2. Офіційний сайт державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Бабенко В. Фінансування культури в Україні 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <///C:/Users/user/Desktop/культура/Комітет%20з%20питань%20культури%20і%20духовності.html>

Карпишин Юрій

ст. гр. ФУПОМ-22

Тернопільський національний економічний університет

n.karpyshyn@tneu.edu.ua

Науковий керівник – д.е.н., професор Тулай О. І.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Розвиток фінансового консультування населення є важливим аспектом в процесі формування фінансово грамотного суспільства. Адже популяризація фінансових консультаційних послуг серед населення позитивно впливає на процес ефективного і раціонального управління особистими фінансами та матеріальний добробут громадян.

В сучасній науковій літературі все частіше згадується термін «фінансове консультування населення», однак концептуальні аспекти даного поняття є малодослідженими і потребують детальнішої уваги науковців.